

JÁNOSSY LAJOS:

Feri a hegyről

- **Hazai Attila: Szex a nappaliban Balassi, 2000. 190 oldal, 1600 Ft**

Feri későn érkezett haza, mert sokáig üldögélt barátjával a Liszt Ferenc téri teraszok egyikén. Kávéztak és az életről beszélgettek Oszkárral, ezen belül is Hazai Attila Szex a nappaliban című, frissen megjelent novelláskötetéről, ahogy Feri – avagy Hazai szöveggyűjteményéről, ahogy Oszkár fogalmazott.

Emlékezz vissza, kezdte Oszkár, emlékezz csak, hogy amikor Hazai elkezdte a publikálást, már akkor is felhívtam a figyelmedet azokra a veszélyekre, amelyek Hazai vitathatatlan erényei mellett, de azokkal szoros összefüggésben felmerültek bennem. Mindaz az üdeség és szabadság, ami az írásait kezdettől fogva jellemezte, az európai prózahagyományokkal való bátor szembeszegülés, az amerikai újpróza termékeny érintése, a párbeszéd pörgő használata, a groteszktől az abszurdig húzódo elemek leleményes beépítése az írásainak szuverén világát és hanghordozást adott. Ugyanakkor számomra, aki bevallottan az európai kultúrán nevelkedtem, mégiscsak felmerült az alapvető kérdés, hogy a szövegeknek ez a redukált nyelve és szituáltsága olyan szűkre szabja az ábrázolt világ kereteit, hogy előbb-utóbb elkerülhetetlen a rövidzárlat, az írói eszközök kimerülnek és ad absurdum saját paródiájukba fordulnak, mondta Oszkár fokozatosan belemelegedve. A posztmodern, minimalista popirodalom átveszi a vele adekvát zenei technokozmosz monotóniáját. Na, de várj egy pillanatig, vágott közbe Feri. Még nem fejeztem be, állította le a másikat, mégpedig azért nem, mert itt van ez a könyv, ami, úgy látom, beteljesítette a jóslataimat. Ugyanis ezekben a szövegekben pontosan azt veszem észre, hogy Hazai megunta önmagát, megunta a figuráit és a helyszíneit, nem fejezi be az írásokat, mint például az Emberrablás a Dob utcában, vagy a Rózsaszín por esetében, megítélésem szerint teljesen véletlenszerűen és esetlegesen magukra hagyja őket póre szövegszerűségükben, odadobja az olvasónak, kezdjen vele, amit akar. Természetesen akadnak a kötetben kisprózák, amik még erőteljesen emlékeztetnek a Szilvia szüzességének, Hazai első novellagyűjteményének darabjaira, így a címadó, Szex a nappaliban, ahol egy majom farkalja meg az elbeszélő feleségét, vagy a Menyus választása, ahol egy csendes és unalmas délután fordul kegyetlen gyilkosságba, de míg a Szilviában a fentiekhez hasonló fordulatok a legjobb értelemben meglepetésszerűek és örülten ötletesek voltak, addig a Nappaliban már fáradtnak, kényszeresnek és hogy stílusosak legyünk, kiheréltnek tűnnek. Feri megemelkedett a székből. Kis pillanat, ül nyugodtan, elmondom, aztán te jössz, intette le Oszkár. Tehát egyrészt ezt látom, másrészt pedig ezúttal, és erre mondhatjuk deskriptíve, hogy új húzás Hazainál, szóval ezúttal más retorikai alakzatokkal is dolgozik, afféle esszéisztikus modellekben töpreng az élet milyenségéről, mint a Gondolatokban és A lélek feszültségében, mondanivalója alátámasztására sztoikus szerzőket citál, monológjai

közben egy képzeletbeli hallgató-olvasó felé fordul, beszélyeit valamiféle hallgatóságához intézi, akiknek a türelmére és megértésére apellál, az egyébként filozófiailag banális, irodalmilag pedig igencsak kérdéses gondolatok befogadására. Hazai visszajutott arra a kockára, ahonnan elindította a „Ki nevet a végén” című társasjátékát, ott áll, de szerintem már csak ő nevet, fejezte be Oszkár, és önelégülten hátradőlt a székében.

Jó, nagyjából fel voltam készülve erre, kapkodta a levegőt Feri, de arra azért nem számítottam, hogy ilyen pökhendin bújik elő belőled az européer, a megvesztegethetetlen metafizikus vállalkozó, aki bulldózerével bármit, ami az útjába kerül, egyszerűen ledózerol. A folytonos fogalmi, tehát minősítési kényszered lassan egy bernhardi eszelősre emlékeztet. De rendben van, felveszem a kesztyűt, és bölcselkedésre bölcsességgel válaszolok, Oszkár itt felkapta a fejét. Nem kell megsértődni, folytatta Feri, semmi meglepőt nem fogok mondani, csupán ismét idézném Susan Sonntagot, akinek Az értelmezés ellen című remeke a Holmiban valamikor megjelent, valószínűleg nem véletlenül közvetlenül Hazai Rezső kérdése című novellája előtt. Sonntag az esszéjét így zárja, remélem a lényegre tekintve hüen idézem, mondta Feri: „A művészettel kapcsolatos bármiféle kommentárnak ma az a feladata, hogy a műalkotásokat – és hasonlóképpen tulajdon benyomásainkat – valóságossá tegye számunkra, nem pedig az, hogy kevésbé valóságossá. A kritikának azt kell megmutatnia, miként van az, ami van, ezt kurziváljuk, tette hozzá Feri, nem pedig azt kell közölnie, mit jelent”, ezt is aláhúzhatjuk, nyomatékosított Feri. És a zárómondat: „Hermeneutika helyett a művészet erotikájára van szükségünk.” Na már most Hazaival kapcsolatban ez a megállapítás igen fontos, ugyanis Hazai novellái kibújnak az értelmezés hagyományos, hagyományörző elmélete és gyakorlata alól. Írásai pont azért jók, mert nem számolnak, ha akarod, akkor leszámolnak a prózavilág fennkölt mitológiájával és toposzaival, arról és úgy beszélnek, ami van. A dolog maga jelenik meg teljes önadekvációjában, mondta Feri és Oszkárra pillantott, aki nyugtalanul morzsolgatta a cigarettáját, és ha a beszélgetés kedvéért ezt a közös szótárt használjuk, akkor hadd tegyem hozzá, hogy a popart minősítést szerintem joggal használtad, csak hogy részemről ez abszolút pozitív minőség, mert pontosan egy olyan művészi attitűdre utal, ami amúgy Hazai sajátja is, melynek értelmében bármi műalkotássá tehető és ez a bármi igaz természetesen a szövegekre is. Hazainál viszont mindez egy plusz csellel is meg van firkálva, miszerint a Hazai-szövegek pszeudó talált tárgyak, gyakran bejátszák a szappanoperák dialógjait, alulstilizáltságuk tudatos szerzői gesztus, amely még jobban elbizonytalanítja művészi hitelüket, ezzel szemben felerősíti meztelenségüket, aminek következtében az olvasó izgalmas zavarba jön. Hazai a dolgot magát nézi, akár egy Pinty-mesét mond el, akár Karcsi bácsiról számol be, aki elejtette a kolbászt, akár egy agyba tartó vérrögről értekezik. Hazai azt sejteti, hogy bármi dolog fenoménja és szubsztanciája egymásnak megfeleltethető, számára minden látvány, kontemplációs tárgy, amely nem Maya fátylának végtelen redőjű leplébe burkolt létező, hanem formája és tartalma egy és ugyanaz. Ha az anyagról beszél, akkor tényleg az anyagról beszél, ha arról, hogy mennyire szeret kúrni, akkor erről a szenvedélyéről, ha egy gyilkosságról, akkor vérről és késről. Ennyi az egész és ha ebben te

monotóniát látsz és szűkösséget, unalmat és paródiát, akkor mindebben igazat is adhatok neked, azzal a patikamérlegre való különbséggel, hogy mindez nekem kedvemre való, mert rólam beszél, mert arról a csajról beszél ott, hadarta Feri és a másik asztalnál ülő lányra mutatott, és arról a robogós csávóról, aki most érkezett, és amúgy pedig rólad is, fejezte be Feri és Oszkárra mutatott.

Hát rólam nem, vágta oda Oszkár, fizetek szolt a pincérnek. Feri a zsebébe nyúlt, pénzt tett az asztalra, felült a biciklijére és távozott. Ezért érkezett későn haza a hegyre, ahol most előtte fekszik Hazai A szar című műve, Oszkár is otthon ül, előtte kedvenc Kosztolányija. A könyvek fölött mindkettőnek egy-egy dzsoint szépséges rakétáján matat a keze.